

QSR – Edycja Polska

Przegląd Socjologii Jakościowej

Tom II , Numer 1 – Listopad 2006

Krzysztof T. Konecki
Uniwersytet Łódzki, Polska

Izabela Ślęzak
Uniwersytet Łódzki, Polska

Od Redakcji: Rozwój socjologii jakościowej w działaniu

Rozwój socjologii jakościowej zależy od realizacji określonych zasad i wartości. Jedną z nich jest **otwartość** na nowe idee, pomysły badawcze i analityczne, a także ich wdrożenie, czyli **działanie**, które staje się podstawową zasadą rozwoju socjologii jakościowej. Jeśli chcemy zrealizować jeden z celów naukowych, jakim jest odkrywanie nowych praw, prawidłowości i konstruowanie nowych typologii, należy użyć takich metodologii, metod i technik badawczych, które to umożliwiają. Z pewnością znajdują się one w arsenale socjologii jakościowej. To tutaj możliwe jest eksperymentowanie z nowymi metodami, stosując je jednocześnie do badania nie w pełni spenetrowanych obszarów badawczych. Socjologiczna analiza tekstu biograficznego, narracji, usprawiedliwień czy też szerzej, dyskursu, pozwala pokazać to, czego socjolog zwykle szuka, czyli powiązań pomiędzy uwarunkowaniami społecznymi a wytwarzaniem określonego tekstu lub wypowiedzi zaświadczającej o występowaniu danego zjawiska bądź wypowiedzi współ/konstruującej badane zjawisko. Zwrócenie uwagi na metodologiczne aspekty badania zjawisk językowych, komunikacyjnych, organizacyjnych i życia codziennego pozwala jednocześnie przyjrzeć się roli badacza w wytwarzaniu objaśnień naukowych (drugiego stopnia) oraz relacji pomiędzy technikami badawczymi a podmiotem ich używającym.

Rozwój socjologii jakościowej dotyczy zatem krytycznej analizy sposobu dochodzenia do określonych wniosków naukowych. Chodzi tutaj o wykonanie solidnych badań, zaświadczenie sposobu tego badania (opis), pokazanie słabych i mocnych stron metody, dokładny opis obszaru badanego oraz sformułowanie trafnych wniosków na podstawie ostrożnie zebranych danych empirycznych. Dyskusja metodologiczna jest niezwykle istotna, ale najistotniejsze jest samo **badanie jakościowe**, a więc dotarcie jak najbliżej podmiotów współ/wytwarzających dane empiryczne, które to dane dotyczą zjawisk najistotniejszych w określonym obszarze badawczym, zaobserwowanych i następnie opisanych przy pomocy naukowych kategorii. Socjologia jakościowa opiera się zatem na **Działaniu** i to wydaje się podstawową zasadą jej istnienia i rozwoju. Działanie w socjologii jakościowej to najczęściej badanie terenowe, przez które rozumiemy długotrwały kontakt z badanymi i wszechstronny opis inter-akcji, relacji z nimi oraz gruntowną analizę różnorodnych danych empirycznych. Jest to działanie oparte na szczegółowej eksploracji obszaru, gdzie wysycenie raportu badawczego możliwymi do zebrania (i istotnymi z punktu widzenia celu badań) danymi, powinno być jak

najszerze i najgłębsze. Jeśli początkujący praktyk socjologii jakościowej po wielu lekturach metodologicznych ciągle ma wątpliwości, co do swoich kompetencji w stosowaniu metod jakościowych w pracy terenowej, to nie pozostaje mu nic innego, jak pójść w teren i rozpocząć DZIAŁANIE. Będzie to z pewnością “działanie połączone” bowiem musi ona/on dostosować własną linię działania do działań badanych, a także “uogólnionego innego”, który jawi mu się w postaci naukowych procedur badawczych i zasady naukowej zwanej *sceptycyzmem*. Tylko w działaniu jest możliwe rozwianie pewnych wątpliwości metodycznych i metodologicznych, ale również i wywołanie nowych, jednak już na innym poziomie ich percepcji.

Rozwój socjologii jakościowej zależy od naszych działań. Przegląd Socjologii Jakościowej jest właśnie takim działaniem, dodajmy DZIAŁANIEM POŁĄCZONYM, w którym wzajemne przystosowywanie perspektyw oraz działań badawczych wytwarza nową jakość. Dyskusja pomiędzy autorami, recenzentami, redaktorami oraz czytelnikami pozwala podejmować wzajemnie swoje punkty widzenia i wytworzyć wspólną perspektywę znaczeń (choć wewnątrznie zróżnicowaną), zwaną socjologią jakościową. Tą nową jakością jest przede wszystkim uprzyśpieszenie wiedzy naukowej na łamach Internetu wszystkim potencjalnym czytelnikom jakościowych raportów badawczych. Bez takich działań połączonych rozwój socjologii jakościowej byłby niemożliwy.

Na drugi numer Przeglądu Socjologii Jakościowej składa się pięć artykułów, w których refleksja metodologiczna i teoretyczna ściśle wiąże się i wynika z danych empirycznych, zebranych podczas badań jakościowych. Niektóre z tekstów koncentrują się na prezentacji wyników i wniosków z badań, inne akcentują aspekt metodologiczny, proponując nowe metody analizy bądź stanowią głos w dyskusji na temat dostępnych socjologom sposobów badania rzeczywistości społecznej.

Drugi numer otwiera artykuł Barbary Fatygi i Przemysława Zielińskiego “Tempus fugit. Analiza metafor czasu – propozycja metodologiczna”, w którym zaprezentowana została wypracowana przez autorów metoda analizy narracyjnych wywiadów biograficznych. Została ona zastosowana do opracowania zagadnienia językowego ujmowania czasu na czterech poziomach: prostych wyrażeniach metaforycznych, zdań i ciągów (całości) metaforycznych oraz metametafor tekstowych, zrekonstruowanych przez badaczy. Materiału do analiz dostarczyły wieloletnie badania, które były prowadzone wśród liderów organizacji, grup, ruchów młodzieżowych i młodzieżówek partii politycznych i dotyczyły postrzegania czasu, sposobów jego periodyzowania, a także wykorzystywania konstruktów temporalnych, takich jak czas biografii, czasy społeczne, publiczne, środowiskowe i osobiste. Artykuł, proponując metodę analizy metafor jako sposób ujęcia zagadnienia czasu, jest ważną propozycją podejścia do tego trudno uchwytnego w badaniach socjologicznych i antropologicznych tematu.

W kolejnym artykule, zatytułowanym “Zastosowanie analizy pola semantycznego i analizy *gloss* dla zaprezentowania sposobu postrzegania świata społecznego” Magdalena Dudkiewicz prezentuje wyniki badań prowadzonych wśród pracowników 26 organizacji trzeciego sektora, nad sposobem postrzegania przez nich rzeczywistości społecznej. Poza prezentacją wyników, Autorka szeroko przedstawia główne założenia stosowanych metod, wraz z modyfikacjami dokonanymi przez nią na potrzeby prowadzonych badań; zaprezentowane

rozważania mogą przyczynić się do większego upowszechnienia analiz pola semantycznego oraz analizy *gloss* wśród badaczy społecznych.

Barbara Jabłońska w artykule “Krytyczna analiza dyskursu: refleksje teoretyczno-metodologiczne” zwraca uwagę na tę niedocenianą w Polsce metodę badania zjawisk komunikacyjnych. W tekście zaprezentowane zostały nie tylko główne założenia analizy dyskursu, a przede wszystkim jednego z jej nurtów – CDA (*Critical Discourse Analysis*), lecz także elementy koncepcji Jürgena Habermasa, Pierre’a Bourdieu oraz Michela Foucault; tym samym rozważania Autorki osadzone są w szerokim kontekście teoretycznym. Artykuł zarysowuje także możliwości zastosowania omawianej metody do badań nad przekazami medialnymi.

W artykule Piotra Chomczyńskiego “Problemy etyczne w badaniach. Obserwacja uczestnicząca ukryta” poruszona jest kwestia dylematów moralnych, jakie wiążą się ze stosowaniem tej techniki w badaniach socjologicznych. Autor, odwołując się do własnych doświadczeń badawczych, kiedy zatrudnił się jako robotnik w jednej z fabryk produkujących sprzęt AGD, ukazuje problemy etyczne wynikające z konieczności ukrywania swojej tożsamości badacza w codziennych interakcjach z robotnikami – kolegami z pracy, a także dylematy pojawiające się w końcowym etapie badań, przy opuszczaniu trenu badawczego.

Drugi numer Przeglądu zamyka artykuł Dominiki Byczkowskiej pod tytułem “Solidarność zawodowa jako wynik socjalizacji wtórnej. Na przykładzie zawodu lekarza”, w którym poruszane są kwestie stosowanych w trakcie edukacji na uczelni medycznej sposobów budowania i podtrzymywania solidarności zawodowej lekarzy. Podejmując zagadnienie socjalizacji wtórnej Autorka opisuje proces uczenia się przez studentów technik neutralizacyjnych, stehniczowanego języka, wiedzy merytorycznej i tzw. *niby-wiedzy*, a także monopolizację czasu oraz rytuały inicjacyjne i integracyjne, które są nieodłączną częścią opisywanego procesu i tworzą poczucie solidarności wśród członków tej grupy zawodowej.

Zapraszamy do zapoznania się z artykułami, a także do współtworzenia kolejnych numerów Przeglądu. Czekamy na Państwa artykuły, recenzje książek, a także głosy polemiczne.

Cytowanie

Konecki, Krzysztof i Izabela Ślęzak (2006) “Od Redakcji: Rozwój socjologii jakościowej w działaniu.” *Qualitative Sociology Review*, Tom II Numer 1. Pobrany Miesiąc, Rok (http://www.qualitativesociologyreview.org/PL/archive_pl.php).